

סיפור צום חדש רמדאן – לצוות החינוכי ולהורים

חדש רמדאן הוא החדש התשיעי מחודשי הלוח הירחי (הלוח ההיג'רי). חדש רמדאן נחשב לחדש קדוש מכיוון שעל פי הקוראן (הספר הקדוש של המוסלמים), המלאך ג'בריל (גבריאל) התגלה לנביא מוחמד באחד מהלילות האחרונים של החדש, בפעם הראשונה, והוריד אליו את הפסוקים הראשונים של הקוראן הקדוש. לילה זה מכונה "לילת אל-קאדר" (בעברית: ליל הגורל), והוא מצוין באחד מהימים האי-זוגיים מה-21 בחודש עד סופו. על לילת אל-קאדר נאמר שהוא "טוב יותר מאלף חודשים" - "ليلة القدر خير من ألف شهر". (סורה 97, פסוק 3). ועל פי המסורת המקומית, הרוב פסקו שמדובר בליל ה-27 מחדש רמדאן. חדש רמדאן נמשך 29-30 יום. קביעת תחילתו וסיומו של חודש הרמדאן תלויה בבית דין אסלאמי המסתמך על עדויות ראייה המובאות לפניו. סיום חודש הרמדאן חל במקביל למולד הלבנה של תחילת החודש הבא "שוואל". אז חל חג ששמו "עיד אל-פיטר" - "عيد الفطر السعيد" ("חג הפסקת הצום"), מהיום הראשון ועד היום השלישי של החודש. הרמדאן נע אחורה בכ-11 ימים בכל שנה, יחסית ללוח הגרגוריאני השמשי, ומשלים סיבוב מלא סביב עונות השנה כל 33 שנה.

הייחוד העיקרי של חודש רמדאן באסלאם הוא הצום (איסור אכילה ושתייה) שמקיימים המוסלמים בכל יום של החודש מעלות השחר ועד השקיעה. הצום הוא אחד מחמשת עמודי האסלאם. המצווה לצום ברמדאן מופיעה בקוראן, בחודש זה החלו פסוקי הקודש של הקוראן לרדת אל הנביא מוחמד. צום הרמדאן מחייב כל מוסלמי בוגר, גברים ונשים כאחד. פטורים מהצום חולים, נוסעים, קשישים, נשים בהריון, אלה חייבים להשלים את ימי הצום שהחסירו במועד מאוחר יותר, או לתרום לצדקה במקרה שאינם יכולים לצום כלל. עיקרי הדינים של צום רמדאן מפורטים בקוראן עצמו. בעיני המוסלמים זהו חודש של התבוננות פנימית, התקרבות לאל, עבודת המיזות, בדגש על צניעות ואיפוק, כפרה על עוונות, עשיית מעשי חסד והזדהות עם הרעב והקושי שהוא מנת חלקם של עניים ונזקקים. במשך החודש כולו מקובל להקפיד הקפדה יתרה על דינים אסלאמיים שונים שאינם מיוחדים לרמדאן. במהלך החודש נוהגים להוסיף תפילה מיוחדת המכונה "תראוויח" (20 השתחויות נוספות), ביחד, ומרבים להתפלל במסגדים וכן להקים מפגשים דתיים. נהוג גם להישאר במסגדים מתפילת התראוויח עד תפילת השחר" ("אד'אן אל פאג'ר"- آذان الفجر). זאת במטרה להתקרב יותר לדת ולטהר את הנפש. בחדש רמדאן, מוסדות צדקה מוסלמיים מארגנים סיוע לנצרכים.

בנוסף לחשיבות הדתית לחודש רמדאן והצום בו, ישנה חשיבות בריאותית וחשיבות חינוכית: הצום עוזר למשמעת עצמית, לסבלנות ושליטה ברצונות והבנת האחר (העני והנזקק).

סיפור חג אל-פיטר \ עיד אלפיטר אלמובאראכ.

בסוף החודש, חוגגים המוסלמים את חג "אלפיטר", ביום הראשון מחודש שוואל. החג נקרא "אלפיטר" כי מסיימים את חודש הצום ואוכלים. (יפטר- פוטור, בערבית= לאכול ארוחת בוקר) והוא נמשך שלושה ימים. חדש רמדאן נקרא גם "החג הקטן". הוא אחד משני חגי המוסלמים. החג השני, הוא "חג הקורבן" אחד מימי החג' בעשירי לחדש "ד'י' –ל-חיג'ה" והוא נקרא "החג הגדול". המוסלמים חגגו את חג אל פיטר הראשון באסלאם בשנה השנייה להגירה אחרי צום רמדאן הראשון באותה שנה. נאסר לצום ביום הראשון מימי חג אל פיטר. נאמר כי: "קראו לחג "עיד" עיד מהפעל "יעוד" – "יעוד" שפרושו "חוזר"; והחג חוזר כל שנה בשמחה מחודשת". אז יום החג, הוא יום גיל ושמחה, בו המוסלמים מקיימים את מצוות "זוכאת אלפיטר" (שהוא תשלום חלק מהכסף לעניים ולנצרכים, וזו אחת מחמשת עמודי האסלאם). המאמינים, מתקהלים כדי להתפלל את תפילת החג אחרי זריחת השמש. והתפילה מתחילה ב" אללאהו- אקבר". הראיות לגיטימיות של ה"טקביר" בעיד אל-פיטר הוזכרו בקוראן הקדוש. והוא אמר- הקב"ה: "נתן לכם להשלים את תקופת ההמתנה, ואלוהים יהיה גאה במה שהנחה אותכם, ואולי אתם תהיו אסירי תודה." [2] כלומר השלמת הצום שהמוסלמים עושים לאללה הגדול ביותר לאחר השלמתו. [3] [4]. הטקביר מתחיל מרגע ראיית ירח החצי של החג, ונמשך עד תפילת החג. "אלוהים הוא הגדול, אלוהים הוא הגדול, אין אלוהים זולת אללא ואלוהים הוא הגדול, אלוהים הוא הגדול, והשבח לאל".

המוסלמים נפגשים בחג, מברכים אחד את השני ומבקרים את משפחותיהם ואת קרוביהם, וזה מה שמוגדר בקשר הרחם. כמו כן, המוסלמי מבקר את חבריו ומקבל את חבריו ושכניו, וגם מביעים חמלה כלפי העניים. כן מתקיים מנהג אכילת כמה תמרים בחג, או עוגיות חג ממולאות בתמרים.

סיפור צום חדש רמדאן – מותאם לילדים

למוסלמים יש לוח שנה, שנקרא "לוח השנה ההיג'רית". בלוח הזה יש 12 חודשים. החודש התשיעי נקרא חודש רמדאן והוא חודש קדוש במיוחד. הסיפור של החודש הזה הוא סביב הנביא מוחמד.

(זוכרים שחגגנו את הולדתו?)

כשהנביא מוחמד היה בן 40, הוא גר במכה עם אשתו ח'דיג'ה. היה חשוב לו להיות אדם טוב ולעשות דברים נכונים ולעזור לאנשים. הוא היה מתבודד פעם בשנה בהר הקרוב לעיר "מכה", כדי להתפלל ולצום.

יום אחד, בהיותו על ההר, נגלה לפניו מלאך בשם "גבריאל", וביקש ממנו לקרוא. מוחמד אמר לו שהוא לא יודע לקרוא ולכתוב. המלאך התעקש וביקש ממנו שלוש פעמים. מוחמד חשב שהוא לא יכול, אבל המלאך האמין בו ואמר לו שחשוב שהוא ילמד את מה שהוא לא יודע. הדברים שקיבל מוחמד לקרוא היו הפסוקים הראשונים של ספר "הקוראן". כך מוחמד קיבל מהשמיים את ספר הקוראן, הקדוש ביותר למוסלמים. מוחמד הפך להיות הנביא שמעביר את האמונה ודברי האלוהים לשאר האנשים.

בגלל שבחודש הזה הגיע הקוראן, הוא נחשב קדוש מאד. זה חודש שמתפללים בו הרבה, צמים, ועושים מעשים טובים.

סיפור חג אל פיטר – מותאם לילדים

בסוף החודש, חוגגים המוסלמים את חג "אלפיטר", ביום הראשון מחודש שוואל. החג נקרא "אלפיטר" כי מסיימים את חודש הצום ואוכלים. (יפטר- פוטור, בערבית= לאכול ארוחת בוקר) והוא נמשך שלושה ימים. בעיד אלפיטר, או "החג הקטן", מודים לאלוהים על ברכת הצום ומבטאים את שמחת החג על ידי ביקור הקרובים ואיחולי חג שמח, לובשים בגדים חדשים ומכבדים את המבקרים ב"כעב אל עיד, שזוהי עוגיית החג. זוהי עוגייה העשויה מבצק סולת או קמח ממולא בתמרים. בחג אלפיטר הילדים מקבלים מתנות, מסתובבים ומטיילים שלושה ימים מחוץ לבית. (רוב ההורים מלווים את הילדים לבלות במקומות שעשועים, במסעדות, וביקורי קרובים).

מנהגי צום חדש רמדאן

צום

30 ימי צום, ללא אוכל, שתיה, עישון ושאר הנאות הגוף, מעלות השחר עד שקיעה.

ארוחת אפטאר

ארוחת שבירת צום כל ערב. זוהי ארוחה משפחתית מיוחדת, הכוללת ביקורים הדדיים ואירוח משפחה. (וכן ארוחת אפטאר חברתית בה משתתפים גם מוזמנים לא מוסלמים כמו נוצרים, דרוזים ויהודים). את ארוחת האפטאר מתחילים להכין בשעות אחרי הצהריים. עורכים את שולחן האפטאר לפני שהמואזין קורא את תפילת הערב, לפנות ערב יושבים סביב השולחן ומככים בסבלנות עד שמיעת המואזין. אז מתפללים את תפילת הצום, ואוכלים את המנה הראשונה שהיא מרק, ולאחריה מאכלים עשירים ומגוונים. בארץ ידועים מאכלי העוף הממולא, אורז עם בשר ועליו צנובר ושקדים, בשר על האש, סלטים למיניהם קובה, חומס, חצילים עם טחינה, ועוד. בארוחה שותים לימונדה, מיצי משמש, חרוב, יוגורט, ועוד. אחרי הארוחה נשארים ערים בשעות הלילה עד מאוחר ואוכלים ממתקים כמו קדאייף, בקלאוה, כנאפה, ופיצוחים למיניהם וכן שותים הרבה מים כדי לשאת את הצום למחרת.

ארוחת "סחור"

ארוחה קלה שנאכלת בשחר, לפני הזריחה, לקראת הצום.

תפילה

בימי הרמדאן נהוג לומר תפילות מרובות ולבקר במסגד כל יום, לאחר ארוחת האפטאר. במסגד נהוג לקרא את תפילת "תאראוויח".

מפגש חברתי וביקור קרובים

בימי הרמדאן נהוג להרבות במפגשים חברתיים במסגרת המשפחה, הקהילה או במסגד. בנוסף, בימים אלה חובה לבקר קרובי וקרובות משפחה מהצד הנשי (אחות, אמה, דודה, סבתא).

צדקה

בימי חודש הרמדאן נהוג לתת צדקה לעניים. (הנקראת "זוכאת")

"מוסחאראתי"

אדם הקורא לאנשים לקום לתפילה וארוחת השחרית לקראת הצום. באופן מסורתי הולך ברחובות לפני שחרית, עם תוף ופאנוס (עששית) וקורא לאנשים להתעורר.

קישוט הרחובות

בימי חודש הרמדאן נוהגים לקשט את הרחובות בפנסי תאורה מיוחדים ובסמלי החודש: ירח וכוכב.

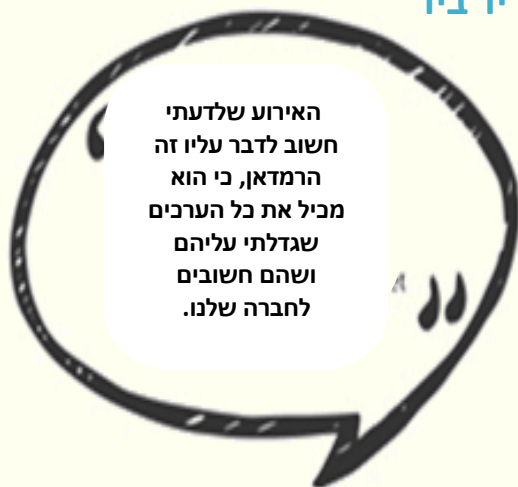
לילת אל קאד'ר

הלילה בו המוסלמים מאמינים ש"השמיים נפתחים", מכיוון שזהו הלילה בו קיבל מוחמד את הפסוקים הראשונים של הקוראן. בלילה זה נשארים ערים כל הלילה לתפילה ובקשת סליחה מאלוהים.

מנהגים לתפילת חג אלפיטר בבקר

- התקביר עד תפילת הבקר של החג
- אכילת תמרים במספר אי-זוגי (למשל 3-5-7) וזה לפני ההליכה לתפילת החג
- תפילת החג והליכה למקום התפילה מדרך אחת ולחזור מדרך אחרת
- הבעת שמחה
- ברכה למשפחה ולחברים בחג

ערכי צום חדש רמדאן וחג אל פיטר והתאמה לערכי יד ביד

- ערך הצניעות.
- ערך החסד והנתינה.
- ערך החברות, המשפחתיות והקהילתיות.
- ערך הסובלנות.
- ערך העזרה והסולידריות החברתית.
- ערך השמחה.

דגשים לסביבת חינוך רב תרבותית

חודש הרמדאן הוא חודש מאד דתי, עם דגש רב על אלוהות ותפילה. חשוב להקפיד שבאסלאם חל איסור לצייר את הנביא מוחמד או להביא כל דמות גראפית שלו. בסביבה רב תרבותית, הדבר יכול להיות מאד רגיש. חשוב לזכור שהילדים מגיעים מרקעים שונים, מלאומים ודתות שונות, כמו גם מבתיים חילוניים ואף אתאיסטים. עקב כך, לימודי הדת והאמונה המלאים מתבצעים בכל בית בנפרד לפי אמונת ההורים. תפקידנו הוא לעשות חשיפה תרבותית, ולא דתית. אין ללמד את הילדים אמת דתית מוחלטת ("אלוהים אמר ש..."). ניתן לומר "באסלאם מאמינים ש...". או "אני כמוסלמית מאמינה ש...". עם זאת הילדים רכים ואין צורך להיכנס לעומק לדיונים של דת ואמונה, אלא פשוט להיות רגישים לנושא. לגבי תפילה – ניתן ורצוי להראות לילדים (בסרט, תמונה, או הדגמה) כיצד מתקיימת תפילה. יחד עם זאת אין ללמד את הילדים עצמם להתפלל. כמו בשאר החגים, גם כאן נתמקד בעיקר בערכים שניתן ללמוד מהחג, ובמנהגים המשפחתיים והקהילתיים.

פעילויות חינוכיות לחדש רמדאן

אפשרויות לקישוט הגן – סמלי החג – ירח וכוכב רמדאן, מסגד, המואזין, שטיח התפילה, ספר הקוראן, מסבחה (חרוזת לתפילה), המוסאחאראתי, תוף, פאנוס רמדאן (פנס).

סיפורים ושירים

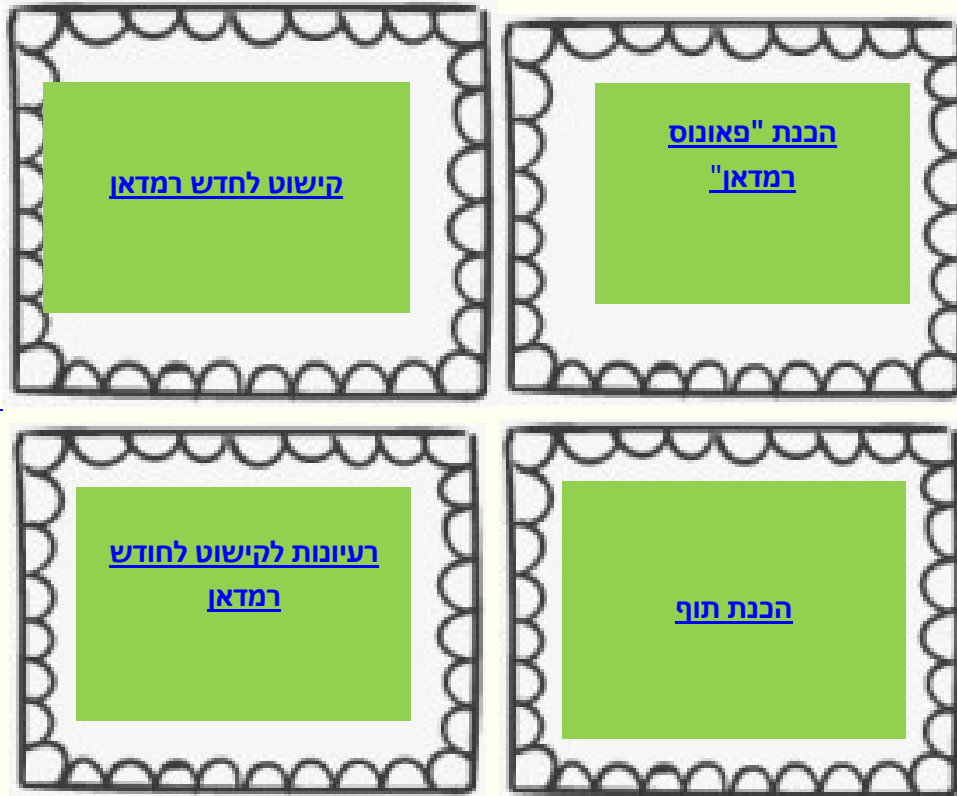

أغنية – مرحب يا هلال - מרחב יא הילאל – ברוך בואך ירח

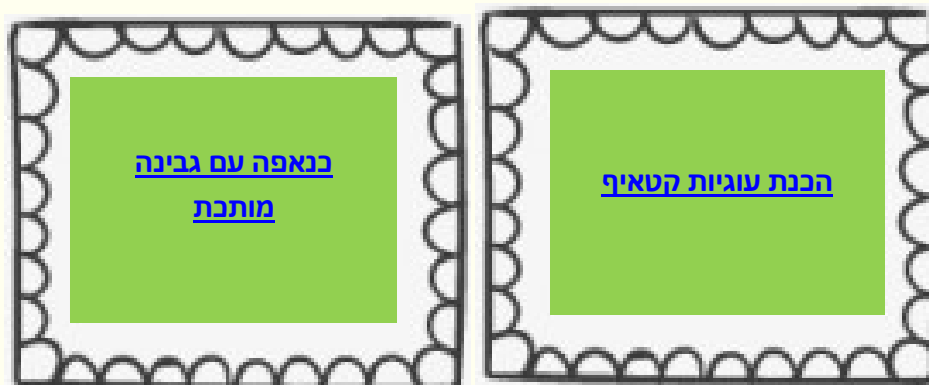
مرحب مرحب يا هلال مרחب مרחب يا هلال شلום שלום
أهلاً أهلاً كيف الحال أهلاן أهلاן כאייפ-ל- חאל ברוך בואך מה נשמע
قد غبت وإليك اشتقنا קאד ע'יבתא וא אילאיכא שתאקנא נעדרת ולך התגעגענו
وانتهى بُعدك صارَ وصال وينتاهא בועדאכ ואצארא ויצאל והריחוק שלך נהיה חיבור
نعطي صبراً نأخذُ أجراً נועטי צאבראן נאאח'ודו אג'ראן נותנים סבלנות לוקחים שכר
نغفرُ زلةً نوصلُ أهلاً נאע'פירו זלא נוסילו אהלאן מכפרים על חטא מחברים ברכה
لأنَّ رمضانَ يَجْمَعُنَا ליאנא רמדאן יאג'מאעונא כי רמדאן אוסף אותנו

יצירה ואמנות

אוכל

מרחב וסביבה, פעילויות קהילתיות (PBE) בחדש רמדאן

פעילויות חינוכיות לחג אל פיטר –

רמדאן כרים ועיד פיטר מובאראק!

